

Research article

Perspectives on dental services of the patients in the pandemic of Corona
Virus (COVID-19) Thakhantho District, Kalasin Province

Wilawan Promchinnawong

Dentist, Senior Professional Level,
Sirindhorn College of Public Health,
Khon Kaen Province

Suphansa Jansawang

Dentist, Senior Professional Level,
Sirindhorn College of Public Health,
Khon Kaen
Province

SupasinDeeraksa

Experienced level of Dental Nurse,
Department of Dental Public Health,
Thakhantho Hospital, Kalasin

Wipada Jitpreeda

Dentist, Professional level,
Thakhantho Hospital, Kalasin
Province

Wuttikul Thanakanjanaphakdee

Dentist, Senior Professional level,
Sirindhorn College of Public Health,
Khon Kaen Province

Corresponding author

Wuttikul Thanakanjanaphakdee

E-mail : wuttikul@scphkk.ac.th

Received date : 22 February 2021

Revised date : 12 May 2021

Accepted date : 10 June 2021

Abstract

The qualitative research aimed to study the perspective on dental service of the patients in the pandemic of Corona Virus (COVID-19) in Thakhantho district, Kalasin province. The samples were 12 participations who were selected with purposive sampling divided into 2 groups; dental treated and untreated groups). Data were collected with the in-depth interview by face-to-face and audio recorded. The content data were analyzed by thematic analysis.

The results reflected that those who went for dental treatment and those who had oral problems but did not go for dental treatment had different perspective views of perceptions, infection-induced anxiety, risk of Infection, self-protection of COVID-2019, anxiety toward dental treatment, and opinions on dental services during the COVID-19 pandemic. The treated group had less awareness of fear and anxiety about the COVID-19 than those in the untreated group.

In summary, the perspectives in this research will benefit the organizations in the good perspective of the populace for regarding of dental services in the epidemic of coronavirus 2019, or the new emerging diseases in the future.

Keywords: perspectives; dental services; Corona Virus (COVID-19)

บทความวิจัย (Research article)

ทัศนคติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของผู้ป่วยในสถานะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด 2019) อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วิลาวัลย์ พรหมชินวงศ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขา
 (ทันตสาธารณสุข) วิทยาลัยการ
 สาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

สุพรรณษา จันทร์สว่าง

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขา
 (ทันตสาธารณสุข) วิทยาลัยการ
 สาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

ศุภศิลป์ ตีรักษา

ทันตแพทย์ชำนาญการ โรงพยาบาล
 ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วิภาดา จิตรปรีดา

ทันตแพทย์ชำนาญการ โรงพยาบาล
 ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วุฒิกุล ธนากาญจนภักดี

ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ
 วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
 จังหวัดขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบบทความ

วุฒิกุล ธนากาญจนภักดี

อีเมลล์ : wuttikul@scphkk.ac.th

วันที่ได้รับต้นฉบับ : 22 กุมภาพันธ์ 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 12 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ : 10 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาทัศนคติในการเข้าหรือไม่ประสงค์เข้ารับบริการทางทันตกรรมของโรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ในสถานะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 12 ราย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม (กลุ่มที่มารับบริการทันตกรรมกับกลุ่มที่ไม่ประสงค์มารับบริการทันตกรรม) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลต่างๆที่ได้มาจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์หาค่าข้อมูลต่างๆที่ได้มาจัดกลุ่มวิเคราะห์แก่นสาระที่ได้ (Thematic Analysis)

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มที่มารับบริการทางทันตกรรมและกลุ่มที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการในโรงพยาบาลท่าคันโทในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้, ความกังวลในการติดเชื้อ, ความเสี่ยงในการติดเชื้อ, การป้องกันตนเองจากโคโรนาไวรัส 2019, ความวิตกกังวลในการรับบริการทางทันตกรรม และความคิดเห็นในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 มีมุมมองทัศนคติที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มารับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาลท่าคันโท ส่วนใหญ่ มีการรับรู้ ความกลัว ความวิตกกังวลเกี่ยวกับโคโรนาไวรัส 2019 น้อยกว่า กลุ่มที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการในโรงพยาบาลท่าคันโท

กล่าวโดยสรุป มุมมองจากงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในด้านทัศนคติที่ดีของประชาชนเกี่ยวกับการเข้ารับบริการทันตกรรมในสถานะแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคอุบัติการณ์ใหม่ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคตได้

คำสำคัญ: ทัศนคติ; บริการทางทันตกรรม; โคโรนาไวรัส (โควิด 2019)

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์กลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง 2 เป็นโรคติดต่ออุบัติใหม่มีรายงานกลุ่มก้อนที่ติดเชื้อครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีน เมื่อเดือน ธันวาคม 2562¹ และมีรายงานผู้ป่วยชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563² ความรุนแรงของโรคนั้นจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอายุ ภูมิคุ้มกันปริมาณเชื้อที่ได้รับและโรคประจำตัว ผู้ป่วยอาจไม่มีอาการแสดงแต่มีประวัติสัมผัสโรคไปจนถึงมีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ หายใจเหนื่อย ลื่นไม่รับรส จมูกไม่ได้กลิ่น³⁻⁴ และอาจมีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงตามมา เช่นภาวะแทรกซ้อนทำให้เกิดปอดอักเสบรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต⁵

ทั้งนี้การรักษาทางทันตกรรมของประชาชน ซึ่งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง จากการระบาดของของโคโรนาไวรัส 2019 เนื่องจากการรักษาทางทันตกรรมนั้นถือเป็นงานที่มีความเสี่ยงสูงในการได้รับเชื้อ⁶ ซึ่งการให้บริการทันตกรรมมีโอกาสสัมผัสและใกล้ชิดกับผู้ป่วยโดยตรง⁷ ส่งผลกระทบต่อการเข้ารับบริการทางทันตกรรมของผู้ป่วยในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ทำให้ผู้ป่วยบางรายมีความตื่นตระหนกเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงไม่กล้าเข้ามาใช้บริการทันตกรรมแต่มีผู้ป่วยบางรายที่เข้ามาใช้บริการทันตกรรมในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อีกทั้งการประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ได้ให้คำแนะนำเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโดยพยายามจำกัดการรักษาทันตกรรมเฉพาะในกรณีเร่งด่วน ฉุกฉิน เท่านั้น ส่วนหนึ่งอันเนื่องด้วยความกังวลถึงความสามารถแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดการติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อได้ง่าย และผู้ป่วยบางรายก็มีความตื่นตระหนกเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงไม่กล้าเข้ามาใช้บริการทันตกรรม แต่ก็มีผู้ป่วยบางรายที่กล้าเข้ามาใช้บริการทางทันตกรรมในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้

การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งหวังว่า เพื่อได้ศึกษาและทำความเข้าใจถึงแนวคิดและมุมมอง ทักษะมิติของแต่ละบุคคลในสภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในพื้นที่อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ทั้งบุคคลที่เข้ารับบริการทางทันตกรรม และกลุ่มที่ไม่เข้ารับบริการทางทันตกรรมซึ่งอาศัยในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลท่าคันโท ในช่วงเวลาเดือน เมษายน พ.ศ. 2562 ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดกลุ่มวิเคราะห์แก่นสาระที่ได้ (Thematic Analysis) เพื่อสามารถนำผลวิจัยที่ได้มาประยุกต์ใช้ในงานวิชาการด้านทันตสุขภาพและด้านสุขภาพอื่นๆในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติในการเข้าหรือไม่เข้ารับบริการทางทันตกรรมในสถานพยาบาลโรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ในสภาวะแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)

วัสดุและวิธีการ

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจำเพาะเจาะจง จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน คือ กลุ่มที่เข้ารับบริการทางทันตกรรมและกลุ่มที่ไม่ประสงค์เข้ารับบริการทางทันตกรรมในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2563 ที่มีการแพร่ระบาด

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ละครอกแรก โดยกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลท่าคันโท ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน สิงหาคมถึงตุลาคม พ.ศ. 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยทำการส่งแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบเพื่อหาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนการสัมภาษณ์จริง โดยเนื้อหาประกอบไปด้วย การรับรู้เกี่ยวกับโรคโคโรนาไวรัส 2019 ความวิตกกังวลในการติดเชื้อ ความเสี่ยงในการติดเชื้อ ความกังวลในการมาหรือไม่มาทำฟัน ปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นหากมีความเจ็บปวดในช่องปาก ขณะมีการปิดบริการทางทันตกรรมบางแห่ง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยวิธีการเผชิญหน้า (face-to-face) ซึ่งใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลร่วมกับการสนทนากลุ่ม ในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 30-55 ปี จำนวน 12 คน เนื่องจากข้อมูลมีการอิมตัว ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 40-45 นาที โดยมีการบันทึกเสียงทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาหลังจากกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำมารวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบโดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น จากนั้นจึงนำมาถอดเทป อย่างละเอียดแบบคำต่อคำ (Transcription of Data) และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาตีความ อธิบาย และวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญต่างๆ เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Categories) การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการ จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนและแตกต่างโดยวิธีการวิเคราะห์แบบ Thematic Analysis

จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านการรับรองพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสุนทรจิราธร จังหวัดขอนแก่น เลขที่การรับรอง HE6310032

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์สามารถจำแนกและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อนำมาจัดรหัสข้อมูลตามกรอบประเด็นการวิเคราะห์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ตารางที่ 1 แสดงการจำแนกและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลนำมาจัดรหัสข้อมูลตามกรอบประเด็นการวิเคราะห์

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	
	กลุ่มที่มารับบริการ	กลุ่มที่ไม่ประสงค์เข้ารับบริการ
1. การรับรู้เกี่ยวกับโคโรนาไวรัส 2019	1.1 ฟังมา แล้ววิเคราะห์เอง 1.2.ติดตามทางโทรทัศน์	1.1 ศึกษาหาข้อมูลเอง 1.2 ติดตามทางสื่อสังคมมีเดีย 1.3 เสียงตามสาย
2. ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการติดเชื้อ COVID-19 หรือไม่ว่าอย่างใด	2.1 ออกจากบ้านบ่อย 2.2 มีการป้องกันตัวเองมากขึ้น 2.3 บ้านไกลจากพื้นที่กลุ่มเสี่ยง	2.1 เป็นโรคใหม่ที่น่ากลัว 2.2 กลัวคนอื่นไม่ป้องกันตัวเอง 2.3 ลูกหลานยังทำงานอยู่
3. คิดว่ามีความเสี่ยงที่จะติดโรคหรือไม่อย่างไร	3.1 อาชีพเสี่ยง 3.2 ไม่ค่อยออกจากบ้าน	3.1 มีโรคประจำตัว 3.2 เดินทางบ่อย 3.3 ลูกหลานยังทำงาน
4. หลังทำฟันเสร็จแล้วมีความกังวลที่จะได้รับเชื้อออกมาหรือไม่อย่างไร	4.1 มีความไว้วางใจในตัวหมอฟัน	4.1 ห้องฟันอาจจะมีเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 4.2 เครื่องมือทำฟันอาจมีการปนเปื้อนน้ำลาย 4.3 คนก่อนหน้า ที่ทำฟันอาจมีเชื้อ
5. ปัญหาและอุปสรรคในการมาทำฟันมีอะไรอย่างไร	5.1 งบประมาณเอง 5.2 บ้านไกลโรงพยาบาล 5.3 ลูกหลานมาส่งได้ 5.4 เดินทางมาได้	5.1 กลัวติดเชื้อ 5.2 เดินทางไม่สะดวก
6. คิดอย่างไรถ้ามีปัญหาเจ็บปวดในช่องปากช่วงสถานการณ์วิกฤต ปิดประเทศ ปิดกิจการ	6.1 ปวดฟันมากไม่สามารถอดทนได้ 6.2 รับประทานอาหารไม่ได้ 6.3 รับประทานยาแก้ปวดแล้วไม่หาย	6.1 อดทนจนกว่าสถานการณ์ดีขึ้น 6.2 ซื้อยากินเอง 6.3 โทรปรึกษาหมอ

ลักษณะเฉพาะบุคคลส่งผลต่อทัศนคติในการเข้าหรือไม่เข้ารับบริการทางทันตกรรมอย่างไร

พบว่า เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ โรคประจำตัว ส่งผลต่อทัศนคติในการเข้ารับบริการ โดยเพศหญิงส่วนมากมีความกลัวเกี่ยวกับโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัสมากกว่าเพศชาย อายุช่วงระดับวัยกลางคนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัสมากกว่าวัยอื่น และคนที่ไม่มีโรคประจำตัวมักมีความกลัวโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัสมากกว่าคนที่ไม่มีโรคประจำตัว

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

การรับรู้ ความกลัวความวิตกกังวล ของผู้ที่มารับบริการทางทันตกรรมและที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรมในโรงพยาบาลเป็นอย่างไร

การรับรู้ของผู้ที่มารับบริการทางทันตกรรมมีการให้ข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้ เพศหญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “บ่ค่อยย่านปานโรคอื่น ๆ ดอก เช่น มะเร็งหรือโรคร้ายอื่น ๆ แต่ต้องตระหนักให้มันหลายขึ้น” แปลว่า ไม่ค่อยน่ากลัวเท่าโรคอื่น ๆ เช่น มะเร็ง หรือโรคร้ายต่างๆ แต่ต้องตระหนักให้มาก ความกลัวโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัสส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เช่น หญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “วิตกกังวลแล้วจะย่านอยู่จ๊กน้อย เฮาป้องกันโตเจ้าของตลอด โอกาสในการติดเชื้อคิดว่าจะบ่หลายท้อผู้อื่น” แปลว่า วิตกกังวลและกลัวบ้างเล็กน้อย เราป้องกันตัวเองตลอดโอกาสในการได้รับเชื้อ คิดว่าไม่มากเท่าที่ควร

กลุ่มที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรม โดยมากมักได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดโคโรนาไวรัส 2019 มาจากแหล่งต่างๆ เช่น เพศหญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “จากสื่อข่าวโทรทัศน์ Facebook, Line ซึ่งในข่าวเว้าว่าเป็นโรคที่ระบาดหนักทั่วโลก สาเหตุมาจากสัตว์หมองประเทศจีน ซุ่มนี่กะได้มีการแพร่ระบาดเข้ามาประเทศไทย โรคนี้ถ้าติดเชื้อ ผู้สูงอายุ ผู้พิการจะเสียชีวิตได้ง่าย เสี่ยงต่อปอดอักเสบ” แปลว่า จากสื่อข่าวโทรทัศน์ Facebook, Line ซึ่งในข่าวเว้าว่าเป็นโรคที่ระบาดหนักทั่วโลก สาเหตุมาจากสัตว์ที่ประเทศจีน ปัจจุบันนั้นก็ได้มีการแพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทย โรคนี้ถ้าติดเชื้อ ผู้สูงอายุ ผู้พิการจะเสียชีวิตได้ง่าย เสี่ยงต่ออาการปอดอักเสบ และจะมีความกลัวโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 มาก เช่น เพศหญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “มีความวิตกกังวลแล้วจะย่านหลาย ย่านผู้อื่นบ่ปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด บ่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล” แปลว่า มีความวิตกกังวลและกลัวมาก กลัวคนอื่นไม่ปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด ไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

ปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงบริการและการเดินทางส่งผลต่อทัศนคติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมเป็นอย่างไร

ผู้ที่มารับบริการทางทันตกรรมและผู้ที่ปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรมส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการมาเข้ารับบริการทางทันตกรรมในช่วงแพร่ระบาดโรค ติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เช่น เพศหญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “อุปสรรคที่ลีไปเฮ็ดฟันกะบ่มีแต่ช่วงนี้โควิดระบาดหนักเลยบ่กล้าไปเฮ็ดฟันเพราะเชื้อโควิดตายหลายระบาดไปทั่วโลก” แปลว่า อุปสรรคที่จะไปทำฟันก็ไม่มีแต่ช่วงนี้โควิดระบาดหนักเลยไม่กล้าไปทำฟันเพราะเชื้อโควิดน่ากลัวมากและระบาดไปทั่วโลก

ความคิดเห็นในการมารับบริการทันตกรรมในสภาวะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในช่วงที่มีการปิดประเทศเป็นอย่างไร

กลุ่มที่มารับบริการทางทันตกรรมในโรงพยาบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาวะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในช่วงที่มีการปิดประเทศ ในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรมในโรงพยาบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาวะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในช่วงที่มีการปิดประเทศ ในระดับดี ส่งผลให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมป้องกันการโรค การดูแลตัวเองในสภาวะที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 นั้นหมายความว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกของแต่ละบุคคลเช่นกลุ่มที่มารับบริการทางทันตกรรม เพศชายวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า “ปวดแหว่แสงกะลีไปเฮ็ด เพราะบ่สามารถทนความปวดแหว่ได้เลย ต้องกล้าไปหาหมอแต่ถ้าช่วงนั้นโรงพยาบาลปิดอยู่กะเลยหาซื้อยามาทรงๆอาการไว้” แปลว่า ปวดฟันมาก ๆ ก็จะไปทำ เพราะไม่สามารถทนความปวดฟันได้เลยต้องกล้าไปหาหมอแต่ถ้าช่วงนั้นโรงพยาบาลปิดอยู่ก็จะหาซื้อยามาบรรเทาอาการไว้ และกลุ่มที่มีปัญหาช่องปากแต่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรม เพศหญิงวัยกลางคนได้ให้คำตอบว่า

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

“ฉันมีการเจ็บปวดในช่วงนั้นกะสับไปโรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลและห้องเฝ้าไข้เป็นแหล่งเพาะเชื้อ อาจมีคนที่ยังติดเชื้อไปรักษา และเชื้อโควิดมันก็ถ่ายทอดคนง่ายทางที่ดีให้เขาปฏิบัติตัวตามนโยบายที่เขาแจ้งมาให้ป้องกันตัวเองจากโรคทางไกลจากโรคที่ดีที่สุด” แปลว่า ถ้ามีการเจ็บปวดในช่วงนั้นก็จะไม่ไปโรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลและห้องทำฟันเป็นแหล่งเพาะเชื้ออาจมีคนที่ยังติดเชื้อไปรักษา และเชื้อโควิดมันก็น่ากลัวติดคนง่ายทางที่ดีให้เราปฏิบัติตัวตามนโยบายที่เขาแจ้งมาให้ป้องกันตัวเองจากโรคทางไกลจากโรคที่ดีที่สุด

บทวิจารณ์

การศึกษาเรื่องทัศนคติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมหรือไม่เข้ารับบริการทางทันตกรรมในสถานพยาบาลโรงพยาบาลท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ในสภาวะแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ได้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของแต่ละบุคคลในการตอบสนองพฤติกรรมที่ขึ้นกับสภาพแวดล้อมของตนรวมทั้งความสามารถในการแปลความหมาย ซึ่งการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากแต่ไม่มารับบริการทางทันตกรรมมากกว่ากลุ่มที่มารับบริการทางทันตกรรมเนื่องจาก มีการรับรู้จากสื่อต่างๆในวงกว้าง รวมถึงช่องทางการรับรู้ที่มากกว่ากลุ่มที่มารับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาล สอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้การเผชิญอันตรายต่อโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า การรับรู้เผชิญปัญหาต่อโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ส่วนใหญ่นั้นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสอีโบล่าของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก⁸

ความกลัว ความวิตกกังวลเกี่ยวกับโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 พบว่า ความกลัวเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ทางอารมณ์ต่ออันตรายหรือสิ่งที่มาคุกคามเมื่อบุคคลประสบและรับรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นกลไกที่มนุษย์ใช้ป้องกันตัวเองให้พ้นอันตรายเพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้⁹ ซึ่งกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากแต่ไม่กล้ามารับบริการทางทันตกรรมซึ่งมีความกลัวและความวิตกกังวลอยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มที่จะเข้ารับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาล สอดคล้องกับการศึกษา รูปแบบของการรับรู้ของประชาชนชาวสิงคโปร์ในช่วงระบาดของสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 คือความกลัวและความกังวล ความตื่นกลัวสถานการณ์ ความเป็นจริงและความคาดหวังเกี่ยวกับสถานการณ์ ความพร้อมในการเตรียมความพร้อมอยู่ช่วงสถานการณ์ และความกังวลเกี่ยวกับอนาคต ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าความกลัวและความกังวลเป็นสาเหตุหลักของการตอบสนองของประชาชนของ¹⁰

ความเสี่ยงเกี่ยวกับการติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ซึ่งพบความสัมพันธ์กับกลุ่มที่ไม่ประสงค์มารับบริการทันตกรรม ซึ่งมีมุมมองว่าตนเองมีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อในระดับสูง หากมารับบริการทางทันตกรรมเนื่องจาก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว รวมทั้งรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค จึงทำให้ผู้ป่วยเกิดการตัดสินใจที่จะมาหรือไม่มารับบริการทันตกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายต่อโรค สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโควิด 2019 พบว่า เมื่อประชาชนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นซึ่งมีทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมในการป้องกันตนเองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ การสำรวจระดับชาติของสหรัฐอเมริกา พบว่ายังไม่สามารถควบคุมความเสี่ยงได้แต่ประชาชนก็รับรู้ความเสี่ยงมากขึ้นและมีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อขึ้นเมื่อเทียบกับการก่อนเกิดโรคระบาดนี้ในเดือนมีนาคม 2020¹¹

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ความคิดเห็นในการมารับบริการทันตกรรมในสภาวะแพร่ระบาดโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในช่วงที่มีการปิดประเทศ พบว่า กลุ่มที่ไม่ประสงค์มารับบริการทางทันตกรรม ซึ่งมีความคิด ความเชื่อ ความกลัวในระดับมาก ส่งผลต่อการปฏิเสธการรับบริการทางทันตกรรม รวมทั้งแสดงข้อคิดเห็นต่อการรับบริการทันตกรรมในช่วงระบาดมากกว่ากลุ่มที่มารับบริการทางทันตกรรม สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าการนำเสนอที่น่าสนใจ ถูกต้อง เข้าใจง่าย ข้อมูลต่างๆ มีความเพียงพอต่อการรับรู้และเข้าใจ ร่วมกับการนำเสนอข่าวสารเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่าได้ทันเวลา จะส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่าได้⁸

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติในการเข้ารับบริการทางทันตกรรมในช่วงสถานการณ์ของโรคระบาดติดเชื้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และการศึกษา ดังการศึกษาของเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า พบว่าเพศหญิง อายุช่วงวัยกลางคน อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับ ประเภท/แหล่งข้อมูลของการรับรู้ข่าวสารเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ความรู้และทัศนคติต่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า⁹ นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม และปัจจัยด้านการศึกษาส่งผลให้คนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวาง มีความเข้าใจศัพท์และเข้าใจสารได้ดี ซึ่งคนเหล่านี้มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่ายๆ ดังนั้น ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับโรคระบาดให้แก่เด็กและประชาชนทั่วไป เพื่อสามารถป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่อาจอุบัติขึ้นในอนาคตได้¹²

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอจากผลการศึกษา

1.1 ควรมีการพัฒนานโยบาย ยุทธศาสตร์ การวางแผนกลยุทธ์ในการสื่อสารความเสี่ยง และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการป้องกันควบคุมโรคอย่างเป็นระบบสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังพฤติกรรมและเตือนภัย และแก้ไขปัญหาสุขภาพตามภารกิจกลุ่มโรคที่เหมาะสมได้ทันกับสถานการณ์

1.2 ควรมีการพัฒนาาระบบและกลไกในการพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพ การเฝ้าระวังโรค การเตรียมความพร้อมและตอบโต้ต่อภาวะโรคและภัยสุขภาพทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน ทั้งงานด้านทันตกรรม และงานสาธารณสุขอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความวิตกกังวล ความกลัว การรับรู้ เกี่ยวกับโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เพื่อข้อมูลนำไปพัฒนาและต่อยอดรูปแบบวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานทันตกรรมและงานสาธารณสุขอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. WHO Novel coronavirus – China. Jan 12, 2020. Available from:
<http://www.who.int/csr/don/12-january-2020-novel-coronavirus-china/en/>
2. WHO Novel coronavirus – Thailand (ex-China) Jan 14, 2020. Available from:
<http://www.who.int/csr/don/14-january-2020-novel-coronavirus-thailand/en/>

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

3. Zahra SA, Iddawela S, Pillai K, Choudhury RY, Harky A.
Can symptoms of anosmia and dysgeusia be diagnostic for COVID-19? *Brain Behav* 2020;10(11):1-18.
4. Fallahi HR, Keyhan SO, Zandian D, Kim SG, Cheshmi B. Being a front-line dentist during the Covid-19 pandemic: a literature review. *Maxillofac Plast Reconstr Surg*. 2020; 42(12):1-9.
5. Huang C., Wang Y., Li X., Ren L., Zhao J., Hu Y. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *Lancet*. 2020; 395(10223): 497–506.
6. Amato A, Caggiano M, Amato M, Moccia G, Capunzo M, De Caro F. Infection Control in Dental Practice During the COVID-19 Pandemic. *Int J Environ Res Public Health*. 2020; 17(13):1-12.
7. Peng X, Xu X, Li Y, Cheng L, Zhou X, Ren B. Transmission routes of 2019-nCoV and controls in dental practice. *Int J Oral Sci*. 2020;12(9):1-5.
8. มนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล, กรัณฐรัตน์ บุญช่วยธนาสิทธิ, นิรันตา ไชยพาน, จักรกฤษณ์ พลราชม, มาสรีน ศุกลปักษ์. การรับรู้เรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาของประชาชนไทย พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด;2558.
9. Niscastro, E. A., &Whetsell,M.E. Children's fear. *Journal of Pediatric Nursing* 1999; 1(16): 392-402.
10. Shorey S, Ang E, Yamina A, Tam C. Perceptions of public on the COVID-19 outbreak in Singapore: a qualitative content analysis. *Journal of Public Health*. 2020; 42(4):1-7.
11. BruinW.B, Bennett D. Relationships Between Initial COVID-19 Risk Perceptions and Protective Health Behaviors: A National Survey. *American Journal of Preventive Medicine*. 2020; 59(2): 157-67.
- 12.Wong W.C.W, K.-C.Chan, Tang H.-W,Lam M.W.H. The cycle fear: a qualitative study of SARS and its impacts on kindergarten parents one year after the outbreak. *The Journal of The Hong Kong College of Family Physicians*. 2007; 29(4): 146-55.